

კონკურენციის ევოლუცია და კონკურენციის თანამედროვე პოლიტიკის კრიტიკოსები

ლაშა მგელაძე

საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ნაშრომი ეხება კონკურენციის თემატიკას, განხილულია კონკურენციის ევოლუციის/განვითარების ძირითადი ეტაპები. წარმოჩენილია ბაბილონის გოდოლის მშენებლობის მნიშვნელობა კონკურენციის ფორმირების ისტორიაში. შემოთავაზებულია, კონკურენციის მიმართულებით ახალი, „ჰარმონიული კონკურენტული ბრძოლის“ ფენომენი, როგორც კონკურენტული ევოლუციის ერთ-ერთი საფეხური (ავტორი გვთავაზობს ახალ ტერმინს და მიმართულებას, რომელსაც „ჰარმონიულ კონკურენტულ განვითარებას“ უწოდებს). წარმოდგენილია კონკურენციის თანამედროვე პოლიტიკის კრიტიკოსების მოსაზრებები და ავტორისეული დასკვნა საკითხთან მიმართებაში.

საკვანძო სიტყვები: კონკურენცია, ანტიმონოპოლიური რეგულირება, ანტიტრასტი, ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის კრიტიკოსები, კონკურენციის ევოლუცია.

EVOLUTION OF COMPETITION AND CRITICS OF MODERN COMPETITION POLICY

The work deals with the competition topic and discusses the main stages of evolution / development of competition. It brings forward the significance of the construction of Babylon's Goddard in the history of formation of competition. It suggests the phenomenon of a new "harmonious competition" in terms of competition, as one of the stages of evolution of competition (the author suggests a new term and direction, which he names as "Harmonious Competitive Development"). The work presents the ideas of critics of modern competition policy and the author's conclusion regarding the topic

Keywords: Competition, Antimonopoly regulation, antitrust, critics of antimonopoly politics, Evolution of competition.

* * * *

რა არის კონკურენცია?! ალბათ, პასუხი ყველასთვის ნათელია! კონკურენციის გარეშე ვერ ვითარდება ეკონომიკა, ვერ მიისწრაფვის იგი სრულყოფისაკენ. უფრო მეტიც, ქვეყნებს შორის კონკურენციამ, კულტურებსა და ცივილიზაციებს შორის კონკურენციამ, ინდივიდებს, პირებს შორის კონკურენციამ და ა.შ. გამოიწვია ომები, რესურსების (მათ შორის ბუნებრივი რესურსების) დატაცების სურვილი/დატაცება, ერების დომინანტიად გადაქ-

ცევის სურვილი/გადაქცევა; სწორედ კონკურენციულ ბრძოლას შეენირა (გაქრა) ესა თუ ის ქვეყანა, კონკურენციულ ბრძოლაში განადგურდა მთელი რიგი ცივილიზაციები, და სწორედ კონკურენციულ ბრძოლაში გამარჯვების შედეგად გადარჩა და განვითარდა მთელი რიგი ერებისა. სწორედ კონკურენციული ბრძოლის შედეგად განვითარდა და დღევანდელი ფორმით ჩამოყალიბდა მსოფლიო.

საბოლოო ჯამში, კონკურენციას იმხელა დადებითი ეფექტი მოაქვს, რომ ხშირ შემთხვევაში, გახსნებადაც არ ღირს ამ ბრძოლას შენერული ინდივიდები, ერები, რესურსები, ეკოლოგიური გარემო და ა.შ. სწორედ კონკურენცია არისგადარჩევის ის ბუნებრივი პროცესი, რომელსაც მოაქვს, სუსტების დამარცხების და ძლიერების/ყოჩალების გამარჯვების ხარჯზე, სოციალურ-ეკონომიკური, კულტურული თუ ზნეობრივი/მორალური პროგრესი.

აქვე ჩნდება საფრთხე იმისა, რომ პროცესში ხელოვნური ჩარევის, კონკურენციული მდგომარეობის გაუმჯობესების კუთხით გადადგმული ხელოვნური ნაბიჯების შედეგად არ მივიღოთ უკუეფექტი, დავაზიანოთ კონკურენტული გარემო (მაგალითად, უფრო სუსტს არ მივცეთ განვითარების საშუალება უფრო ყოჩაღის/ძლიერის ხარჯზე; ძლიერის განვითარების შეფერხების ხარჯზე) და ხელი არ შევუშალოთ განვითარებას. ამიტომ, დიდი სიფრთხილე და დაკვირვებაა საჭირო სანამ კონკურენციის პოლიტიკის წარმართვისა და მასში ხელოვნურად ჩარევის თვალსაზრისით, მივიღებთ გადანყვებილებას.

შესაბამისად, ავტორმტურად ჩნდება კითხვა მაინც როდის ჩაეყარა საფუძველი კონკურენციას? სად იღებს სათავეს იგი და რაში გამოიხატებოდა პირველი კონკურენციული ურთიერთობა (კონკურენციული ბრძოლა)? ჩვენი აზრით კონკურენციული ურთიერთობები დაიწყო იმ დროიდან როდესაც ადამიანი შეიქმნა დედამიწაზე. შექმნისთანავე იგი კონკურენციულ ბრძოლაში ჩაერთო ბუნებასთან, სამყაროსთან იმისთვის, რომ გადაერჩინა თავი. იგი ყველა, მის ხელთ არსებული, რესურსს, გონებრივს, ფიზიკურს თუ ბუნებრივს, იყენებდა იმისთვის, რომ გადარჩენილიყო ველური ბუნების წიაღში და განვითარებულიყო (თავისი თავი განვითარებინა) ისე, რომ ეცოცხლა რაც შეიძლება დიდხანს და ეცხოვრა კომფორტულად. სწორად ადამიანის სიცოცხლის ჩასახვის სათავეებთან დაიწყო კონკურენციული ბრძოლა და წარმოიშვა კონკურენცია, ჩვენი აზრით. აღნიშნულმა საკითხმა კიდევ უფრო მასშტაბური სახე ადამიანური მოდგმის გამრავლებასთან ერთად

მიიღო, თავდაპირველად, თუ ადამიანი ბუნებასთან კონკურენციულ ბრძოლაში იყო ჩართული, ადამიანური მოდგმის გამრავლების შემდეგ უკვე საკითხმა უფრო ფართო მასშტაბებს მიაღწია და უკვე ადამიანები, არა მხოლოდ ბუნებასთან, არამედ ერთმანეთთან კონკურენციულ ბრძოლაში ჩაებნენ. ისინი ცდილობდნენ უპირატესობა მოეპოვებინათ, რადგან ჰქონოდათ უკეთესი პირობები: უკეთესი საცხოვრებელი; უკეთესი ადგილები, სადაც უფრო მსუყე ბევრი და მოსაპოვებლად იოლი საკვები იყო; თავისუფლად შესძლებოდათ ეცადათ გვერდით ყოლოდათ ის სანინალმდეგო სქესის არსება ვინც მოსწონდათ (თავისი სქესის სხვა ადამიანი არ შეუშლიდა მას ხელს ამა თუ იმ სანინალმდეგო სქესის არსებისათვის თავის მოწონებაში), უკეთესი ნივთები/ხელსაწყოები და ა.შ.

ამის შემდგომ, ჩვენი აზრით კონკურენციული ბრძოლა კიდევ უფრო გამწვავდა, რაც პირველი სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნები, ადამიანთა დაჯგუფებები/ტომები შეიქმნა. ადამიანებს შორის კონკურენტულმა ბრძოლამ გამოიწვია ის რომ ზოგი უფრო გაძლიერდა და ზოგი დაიჩაგრა. შესაბამისად ადამიანებმა იმისთვის, რომ თავი უკეთ დაეცვათ და უპირატესობა მოეპოვებინათ სხვა ადამიანებსა თუ ადამიანთა ჯგუფზე, უკეთ გამკლავებოდნენ ბუნებასთან ჭიდილს, შემქნეს ნებაყოფლობითი გაერთიანებები და აირჩიეს (აირჩიეს და არა დანიშნეს) ტომის ხელმძღვანელი ბელადი. ჩვენი აზრით სწორედ ეს ფაქტი არის სახელმწიფოებრივი წარმონაქმნის (დღევანდელი სხელმწიფოების) პირველი ჩანასახი. ადამიანთა გაერთიანებებს შორის კონკურენციამ კიდევ უფრო განავითარა ადამიანთა მოდგმა. მათ დაიწყეს ფიქრი როგორც თავდაცვაზე, ისე საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებაზე, საკვების მოპოვების გაიოლებაზე და ა.შ. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ, რაც უფრო მაღალ ხარისხში აღიოდა კონკურენციული ბრძოლა მით უფრო მაღალ საფეხურზე ექცეოდა ადამიანთა განვითარების დონე.

აქვე შეიძლება აღინიშნოს, კონკურენციული ბრძოლა საჭიროა არა იმიტომ, რომ ეს სამართლიანი პროცესია (როგორ შეიძლება სისტემა იყოს სამართლიანი, სადაც ერთის დაჩაგვრის/განადგურების ხარჯზე მეორე იღებს კეთილდროებას) არამედ იმიტომ, რომ კონკურენციას მოაქვს პროგრესი, იგი ხელს უწყობს ადამიანის, როგორც შემოქმედებითი ისე თავუსუფალი აზროვნების განვითარებას, მის ფიზიკურ გაძლიერებას, თვითშეგენების ზრდას (ეს არის ბინებრივი გადარჩევის უნივერსალური საშუალება). განვითარების გარკვეულ საფეხურზე მიღწევისას ადამიანის ინტელექტი იმდენად განვითარებულია, რომ იგი უკვე ფიქრობს სხვის კეთილდღეობაზე, ბუნებისდაცვაზე, სამყაროს სრულყოფისთვის ბრძოლაზე, საკუთარი თავის კიდევ უფრო განვითარებაზე. შესაბამისად, ადამიანი ცდილობს კონკურენციული ბრძოლა უფრო მაღალ

მორალურად გამართლებულ საფეხურზე აიყვანოს, რაც მაგილათად საკუთარი თავისა და მსოფლის სრულყოფისკენ სწრაფვაში გამოიხატება და არა სხვისი დაჩაგვრის ხარჯზე უპირატესობის მოპოვებაში. აღნიშნულ კონკურენციულ ბრძოლას, შეიძლება ვუწოდოთ ბუნებასთან და ადამიანთა შორის ჰარმონიის მიღწევის საშუალებით კონკურენციული განვითარება (კონკურენციული განვითარება, რომელიც გამოიხატება გონების, აზრების, მეცნიერული მიდგომების ჭიდილში, შეჯიბრებითობაში) - **ჰარმონიული კონკურენტული ბრძოლა** [ანუ, ჩვენი აზრით, კონკურენციული ბრძოლა აუცილებლად მივა იმ ეტაპამდე, სადაც ადამიანი მიხვდება, რომ მისი მთავარი კონკურენტი არა სხვა ადამიანი, სანარმო ან სხვა რამ არის, არამედ მისი მთავარი კონკურენტი საკუთარი თავია. შესაბამისად, იმისთვის, რომ საკუთარი თავი სრულყოფილი (ეგოიზმს სძლიოს, კონკურენტულ ბრძოლაში დაამარცხო) აუცილებელია მას სხვა ადამიანები დაეხმაროს (სხვა ადამიანების, კომპანიების დახმარების გარეშე ვერ შეძლებს საკუთარი თავისა და კომპანიის სათანადოდ სრულყოფას/განვითარებას) და პირიქით]. მართალია აღნიშნული საკითხი სამსჯელოა/სადავოა და დღევანდელი გადმოსახედიდან, თეორიული უფროა ვიდრე პრაქტიკულადგამართლებული, მაგრამ ვფიქრობთ, რომ კონკურენტული ბრძოლა, მისი განვითარების გარკვეულ ეტაპზე აუცილებლად გადაიზრდება **ჰარმონიულ კონკურენტულ ბრძოლაში**.

ასევე, გვინდა ხაზი გავუსვათ შედეგ საკითხს - შედეგებს, რაც შეიძლება მოჰყვეს არასაკმარის კონკურენციას. ჩვენი აზრით, კონკურენტული ბრძოლის შემცირებაზე საუბრისას, არასაკმარისი/სუსტი კონკურენციის შედეგების განხილვისას მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა გამახვილდეს ბაბილონის გოდოლის მშენებლობის საკითხზე. ასევე, ბაბილონის გოდოლის მშენებლობა შეიძლება ჩაითვალოს კონკურენტული ბრძოლის ისტორიის მანძილზე ყველაზე უფრო დიდ სტიმულად, კონკურენციის განვითარების უდიდესი ბიძგის მიმცემად; გარდამტეხ სიტუაციად კონკურენციის განვითარების ისტორიაში. კერძოდ, ბაბილონის გოდოლის მშენებლობამდე ადამიანები ერთ ენაზე საუბრობდნენ. ადამიანთა მოდგმის სწრაფად გამრავლების შედეგად, მათ უფრო და უფრო მეტი მიწების ათვისება დაიწყეს და გადანეციტეს იმისათვის რომ ერთმანეთი არ დაევიწყებინათ აღმართათ ისეთი გოდოლი, რომელიც ცას მისწვდებოდა და მათი აზრით, შესაძლებელს გახდიდა ღმერთამდე მისვლას.

აღნიშნული მშენებლობის დაწყება ჩვენი აზრით შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ადამიანებს შორის არასაკმარისი კონკურენციის მაგალითი. ადამიანები იმდენად თვითკმაყოფილები გახდნენ (ამას ერთ ენაზე საუბარიც უწყობდა ხელს), იმდენად დაკარგეს განვითარებისა და უპირატესობის მოპოვების სურვილი, რომ გადანეციტეს ღმერთამდე ასულიყვნენ

(მათი ერთადერთი მიუღწეველი სურვილი იყო გაღმერთება/ღმერთამდე ასვლა). თან, საინტერესოა ის ფაქტი, რომ ეს გადანყვებილება მიიღეს ყოველგვარი გააზრებისა და ანალიზის გარეშე. ყველას ჯეროდა, რომ გოდოლის მშენებლობით შეიძლებოდა ღმერთამდე ასულიყვნენ. ჩვენი აზრით, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეს გამოწვეული იყო არასაკმარისი კონკურენციით. არავის არ ჰქონდა სტიმული, რომ დაფიქრებულიყო ხომ არ იყო ეს სულელური საქციელი და ამ პროცესში მონაწილეობის მიღებაზე უარი ეთქვა იმიტომ, რომ ეს რესურსების უაზრო ხარჯვა და არასწორი მიზანი იყო (აღნიშნულის გამოწვევი ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანი სწორედ არასაკმარისი კონკურენცია იყო, ჩვენი აზრით).

ბაბილონის გოდოლის მშენებლობისას მოხდა მნიშვნელოვანი ფაქტი. ადამიანთა მოდგმის ეგოიზმით, ამპარტავნებითა და განდიდების მანიით განრისხებულმა ღმერთმა გადანყვითა სხვადასხვა ენაზე აელაპრაკებინა ადამიანები, რამაც ადამიანთა შორის გაუგებრობა და ურთიერთშეუთავსებლობა გამოიწვია. შედეგად ისინი გაიყარნენ და გაიფანტნენ მსოფლიოს სხვადასხვა მხარეს.

„გაფანტა იეჰოვამ ისინი მთელი დედამიწის ზურგზე და მიატოვეს მათ ქალაქის მშენებლობა. ამიტომაც ეწოდა მას ბაბილონი, რადგან იქ აურია იეჰოვამ მათ ენა, რომელზეც მთელ დედამიწაზე ლაპარაკობდნენ, და გაფანტა იეჰოვამ ისინი მთელი დედამიწის ზურგზე“ (დაბადება 11:8, 9).

ჩვენი აზრით სწორედ ზემოაღნიშნული მოვლენა უნდა ჩაითვალოს კონკურენციის ისტორიაში გარდამტეხ მოვლენად, რადგან ადამიანთა მოდგმის სხვადასხვა ენაზე ალაპარაკებამ, გარდა მათი გაფანტვისა, მკვეთრად გაამძაფრა მათ შორის კონკურენცია. სწორედ განსხვავებულ ენებზე ალაპარაკებამ მოახდინა კონკურენციის მკვეთრად გაძლიერება ადამიანთა შორის, რამაც სათავე დაუდო (შექმნა სტიმული) ადამიანთა მოდგმის შემდგომ განვითარებას.

უნდა აღინიშნოს, რომ მკვლევართა დიდი ნაწილის აზრით, კონკურენციის შესახებ პირველ ჩანაწერებს ვხვდებით რომის იმპერატორთა დეკრეტებში, რომლითაც ცალკეულ საქონელზე მტკიცე ფასები იყო დაწესებული. მაგალითად იმპერატორ დიაკლიტიანეს დეკრეტი ფასებზე. ზოგადი ხასიათის პირველ ანტიმონოპოლიურ კანონად კი, რომელშიც თვით ტერმინი „მონოპოლია“ პირველად ნახსენებია, ითვლება იმპერატორ ზენონის კონსტიტუცია ფასების შესახებ (483 წელი). ამ აქტში ნათქვამი იყო: „ჩვენ ვბრძანებთ, რომ ვერც ერთმა პირმა ვერ უნდა გაბედოს განახორციელოს მონოპოლია რომელიმე სახეობის ტანსაცმელზე ან თევზზე, ან რომელიმე სხვა საგანზე, რომელიც წარმოადგენს სურსათს ან განკუთვნილია სხვა გამოყენებისათვის“¹. [1]

1 სლავა ფეტელავა, კონკურენციის თეორია და ანტიმონოპოლიური რეგულირება საქართველოში - გამომცემლობა „ლოი“, 2007 წ. გვ. 13-14

კონკურენციის პოლიტიკის თანამედროვე სახით ჩამოყალიბებაში უდიდესი წვლილი შეიტანა „შერმანის“ აქტმა, რომელიც ამერიკის კონგრესმა მიიღო 1890 წელს. აღნიშნული აქტი არის ამერიკის შეერთებული შტატების პირველი კონკურენციის მარეგულირებელი (ანტირასტული) კანონი. მისი ინიციატორი იყო ჯონ შერმანი - სენატორი და რესპუბლიკური ფრაქციის ხელმძღვანელი ამერიკის სენატში. აქტის მიხედვით დანაშაულად ითვლება როგორც თავისფალი ვაჭრობის ხელის შეშლა, მონოპოლების შექმნა, ასევე გარიგებები კონკურენციის შეზღუდვის კუთხით. აქტი ავალდებულებს ფედერალურ პროკურორებს ზემოაღნიშნული ტიპის ქმედებები გამოცხადოს დანაშაულად და ითვალისწინებს როგორც ფულად ჯარიმას ასევე თავისუფლების აღკვეთას 10 წლამდე ვადით. შერმანის აქტი არ იყო მიმართული მონოპოლების როგორც ასეთის დასჯისკენ. იგი მიმართული იყო თავისუფალი ვაჭრობის შემზღუდავი ქმედებების გამოვლენა აღმოფხვრისკენ. ქმედება რომელიც განზრახ, მნიშვნელოვნად, ზღუდავდა თავსუფალ ვაჭრობას როგორც შტატებს შორის ასევე საერთაშორისო მასშტაბით იყო დასჯადი. მოგვიანებით 1914 წელს ამერიკის კონგრესის მიერ მიღებულ იქნა კლეიტონის აქტი. აქტის მიხედვით კიდევ უფრო დაზუსტდა შერმანის აქტით განსაზღვრული ანტირასტული ღონისძიებები კერძოდ: შეზღუდა ტრესტების/მონოპოლების საქმიანობა (აიკრძალა საფასო დისკრიმინაცია და საქონლის დიდი რაოდენობით გაყიდვის მიზნით არამართებული ღონისძიებები). ასევე, ტრესტების/მონოპოლების საქმიანობის კონტროლის მიზნით, აქტი ითვალისწინებდა ფედერალური სავაჭრო კომისიის შექმნას.

დღესიდღეისობით განასხვავებენ კონკურენციის ამერიკულ, ევროპულ და სხვა ტიპის (მაგალიტად ევროკავშირის, განვითარებადი ქვეყნების და ა.შ.) მოდელელებს. ამერიკულ მოდელი აგებულია „საბაზრო ძალის“ ხოლო ევროპული დომინირების ცნებებზე/საფუძველზე არსებობს კიდევ ევროკავშირის მოდელი. ძირითადი სხვაობა ამ ორა ცნებას შორის არის ის, რომ „საბაზრო ძალა“ გულისხმობს კომპანიის უნარს გავლენა მოახდინოზარზე ს ბაზარზე როგორც საფასო ისე ბაზარზე სხვა კომპანიის შესვლის კუთხით, ხოლო „დომინირება“ ბაზრის წილზეა ორიენტირებული. ის ეყრდნობა არა კომპანიის რეალურ ძალას (კონკურენტიურობას) არამედ მის წილს ბაზარზე (ბაზრის რა წილი იკავებს კომპანია).

მეცნიერები ერთხმად თანხმდებიან, რომ თავისუფალი კონკურენციის არსებობას მოაქვს სიკეთე და იგი აუცილებელია არა მარტო ეკონომიკის, არამედ სოციალური და პოლიტიკური განვითარებისათვის. მიუხედავად აღნიშნულისა დღემდე აზრთა სხვადასხვაობაა კონკურენციის პოლიტიკის შემუშავებისა და წარმართვის მეთოდურ მიდგომებში. ერთნი ამტკიცებენ რომ სახელმწიფო მკაცრად

უნდა ერეოდეს ანტიტრასტულ რეგულირებაში, აკვირდებოდეს ბაზარს, სჯიდეს „არაკეთილსინდისიერ“ ეკონომიკურ აგენტებს, აკონტროლებდეს შერწყმებს, კარტელებს და ა.შ. (აღნიშნული მიდგომა უფრო პოპულარული და ფართოდ დანერგილია დღევანდელ მსოფლიოში) ხოლო მეორენი ფიქრობენ, რომ სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული საკითხის რეგულირებას უკუეფექტი მოაქვს და ხელს კი არ უწყობს თავისუფალი ბაზარის განვითარებას არამედ ზღუდავს მას. ისინი ფიქრობენ, რომ „უხილავი ხელი“, თუ სახელმწიფო ეკონომიკურ თამაშებში არ ჩაერთვება (ან მისი როლი ძალიან მცირე იქნება), თვითონ დაარეგულირებს ბაზარს და შექმნის განვითარებისათვის საჭირო/სათანადო სტიმულს.

თანამედროვე კონკურენციის პოლიტიკას აკრიტიკებენ შემდეგი ცნობილი ეკონომისტები, მეცნიერები და საზოგადო მოღვაწეები: **ტომას დილორენცო², ჯორჯ სტიგლერი³, სენფორ გორდონი⁴, ფრიდრიხ ჰაიეკი⁵, ალან გრინსპენი⁶, რონალდ ჰარი კოიზი⁷, მილტონ ფრიდმანი⁸, როტბარდ მიურეი⁹, აინ რენდი¹⁰, დომინიკ არმენტანო¹¹, კარლ მარქსი¹², ილია ჭავჭავაძე¹³, კახა ბენდუქიძე¹⁴, გია ჯანდიერი¹⁵, პაატა შეშელიძე¹⁶** და ა.შ. კონკურენციის რეგულირების თანამედროვე პოლიტიკის მონიშნულმდეგეთა მოსარებების შეჯამების შედეგად შეიძლება ითქვას:

1. ანტიმონოპოლიურ რეგულირებას მოაქვს უკუეფექტი იგი ხელს უშლის კონკურენციას; 2. ანტიმონოპოლიური რეგულირება შექმნილია იმისათვის, რომ სახელმწიფომ მარნუხებში (კონტროლქვეშ) მოაქციოს ბიზნესი და მართოს; 3. შერმანის აქტის შექმნის დროს არანაირი მიზეზი არ არსებობდა ბაზარზე კონკურენციის სახელმწიფოს მხრიდან რეგულირების შემოსაღებად (არც მერე. მოყვანილი აქვთ იმ დროინდელი და შემდგომი 10 წლის ეკონომიკური მაჩვენებლები და აღწერილი აქვთ სიატუაცია); 4. ანტიმონოპოლიური რეგულირება საშუალებას აძლევს სახელმწიფოს, რომ გაამართლოს თავისი არასწორი ეკონომიკური პოლიტიკა (წარუმატებლობა) და თავი გაასაღოს კონკურენციის დამცველად; 5. ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა ბუნდოვანია და წინასწარ ვერ განსაზღვრავს დაარღვიე თუ არა კანონი. ეს კი ხელს უშლის პროგრესს (შიშით ვერ ავითარებ ბიზნესს). შესაბამისად იგი იწვევს დაბნეულობას და აფერხებს როგორც კონკურენციის ისე ბიზნესის განვითარებას.

განსხვავებული შეხედულება აქვს კარლ მარქსს. მისი ნაშრომიდან/ნიგნიდან „კაპიტალი“, ჩვენი აზრით, შეიძლება შემდეგი დასკვნის გამოტანა. მარქსი ამბობს, რომ კაპიტალიზმი/კონკურენცია ხელს უწყობს რესურსების ფლანგვას, ფუჭად ხარჯვას. აუცილებელია, ეკონომიკა იმართებოდეს ცენტრალურად/გეგმიურად (ხელისუფლების მიერ), რათა არ მოხდეს რესურსების ფუჭად, უმიზნოდ ხარჯვა.

ჩვენ ამ ეტაპზე თავს შევიკავებთ მტკიცებითი ფორმით ჩვენი მოსაზრებების წარმოდგენისაგან,

ფესტის პირველ თავში, რომელიც 1848 წელს გამოქვეყნდა:

13 ილია ჭავჭავაძე - ქართველი მწერალი, პოეტი, პუბლიცისტი, პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერი. ქართული მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის მიერ ილია ჭავჭავაძე შერაცხულია წმინდანად, სახელით წმინდა ილია მართალი

14 კახა ბენდუქიძე - ბიოლოგიის დოქტორი, საქართველოს ეკონომიკის მინისტრი 2004 წ.; საქართველოს სახელმწიფო მინისტრი რეფორმების კოორდინაციის საკითხებში 2004-2007 წლებში; თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტისა და საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე. საქველმოქმედო ორგანიზაცია ცოდნის ფონდის დამფუძნებელი 2007 წ. მის სახელს უკავშირდება ფართომასშტაბიანი რეფორმების გატარება ქვეყანაში როგორც ეკონომიკის, ისე სოციალური, საჯარო სამსახურის სისტემის დახვეწის, ენერგეტიკის, დერეგულირებისა და სხვა მიმართულებებით.

15 გია ჯანდიერი - ეკონომისტი, „ახალი ეკონომიკური სკოლა - საქართველოს“ ვიცე-პრეზიდენტი

16 პაატა შეშელიძე - ეკონომიკის ექსპერტი, „ახალი ეკონომიკური სკოლა - საქართველოს“ პრეზიდენტი

2 ტომას ჯეიმს დილორენცო - ამერიკელი ეკონომისტი, ავსტრიული ეკონომიკური სკოლის მიმდევარი; მერილენდის უნივერსიტეტის პროფესორი

3 სტიგლერ ჯორჯი - ამერიკელი ეკონომისტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი 1982 წელს. პრემია მიიღო სამრეწველო სტრუქტურების, ბაზრების ფუქციონირების, სახელმწიფო რეგულირების მიზეზებისა და შედეგების კვლევის ინოვაციური მეთოდის შემუშავებისათვის.

4 სენფორ გორდონი - ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის პროფესორი, ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის პოლიტიკის დეპარტამენტის დირექტორი

5 ფრიდრიხ ჰაიეკი - ავსტრიელი ფილოსოფოსი და ეკონომისტი, ახალი ავსტრიული სკოლის წარმომადგენელი. ნობელის პრემიის ლაურეატი ეკონომიკაში 1974 წ.

6 ალან გრინსპენი - ამერიკელი ეკონომისტი; ამერიკის ფედერალური სარეზერვო სისტემის მართვის საბჭოს თავმჯდომარე 18 წლის მანძილზე (1987-2006)

7 რონალდ კოიზი - ამერიკელი ეკონომისტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი ეკონომიკაში (1991 წელს),

8 მილტონ ფრიდმანი - ამერიკელი ეკონომისტი, ნობელის პრემიის ლაურეატი ეკონომიკაში (1976 წელს). ჩიკაგოს ეკონომიკის სკოლის წარმომადგენელი

9 მიურეი ნიუტონ როდბარდი - ამერიკელი ეკონომისტი, ავსტრიის ეკონომიკის სკოლის წარმომადგენელი

10 აინ რენდი - ამერიკელი მწერალი, ფილოსოფოსი, დრამატურგი და სცენარისტი (წარმოუშვებთ ებრაელი, დაბადებული რუსეთში). მისი ყველაზე პოპულარული რომენები/ბესცელერებია: „წყაროსთავი“ და „მხარგამოილი ატლანტა“.

11 დომინიკ ტ. არმენტანო - ამერიკელი ეკონომისტი, ეკონომიკის დოქტორი, ჰარტფორდის (ამერიკა) უნივერსიტეტის საპატიო პროფესორი.

12 კარლ ჰაინრიხ მარქსი - გერმანელი ფილოსოფოსი, ეკონომისტი, ისტორიკოსი, პოლიტიკური თეორეტიკოსი, სოციოლოგი, კომუნისტი და რევოლუციონერი, რომლის იდეებმაც ეფუძნება თანამედროვე კომუნისტიზმში. მარქსმა შეაჯამა თავისი მიდგომა კომუნისტური პარტიის მანი-

რადგან ჯერ არ განგვიხილია ანტიმონოპოლიური რეგულირების მომხრე მეცნიერთა აზრი. ზოგადად კი ვიტყვით:

1. ისევე როგორც ნაშრომში წარმოდგენილი პირების უმრავლესობას, შერწყმები, კარტელური გარიგებები და ა.შ. მიგვაჩნია კონკურენტული ბრძოლის ბუნებრივ ნაწილად და სულ მცირე დომინირებული მდგომარეობის მიღწევამდე, ამ კუთხით, კომპანიები არ უნდა რეგულირდებოდეს. ვფიქრობთ, ყველაზე უკიდურეს შემთხვევაში, აღნიშნული კუთხით რეგულირება უნდა ვრცელდებოდეს მხოლოდ დომინირებული მდგომარეობის მქონე ეკონომიკურ აგენტებზე. ისიც მინიმალურ, გარდაუვალად აუცილებელ შემთხვევაში. საკითხის განხილვა უნდა ხდებოდეს მხოლოდ მაშინ, როცა პირი მიმართავს საჩივრით შესაბამის მარეგულირებელ ორგანოს.

2. ვფიქრობთ, რომ ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის მიღწევისა და ამ მდგომარეობის დიდი ხნით შენარჩუნების ძირითადი ხელშემწყობი არის სახელმწიფო ჩინოვნიკების მხრიდან ლობიზმი, სპეციალური შეღავათები ეკონომიკის რომელიმე დარგისა თუ კომპანიებისათვის სახელმწიფოს მხრიდან და სხვა მსგავსი ხელშემწყობი ფაქტორების არსებობა. შესაბამისად, კონკურენციის მარეგულირებელი უწყების ძირითადი საქმიანობა სწორედ სახელმწიფო გადაწყვეტილებებისა და ნორმატიული ბაზის კონკურენციის კუთხით მონიტორინგი უნდა იყოს.

3. კონკურენციის სახელმწიფო რეგულირება უნდა წარმართოს ლიბერალური მიდგომების პრინციპით, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკისთვის (განვითარებადი ეკონომიკისთვის) ყოველმა არასწორად გადაგმულმა ნაბიჯმა შეიძლება უკიდურესად ნეგატიურად იმოქმედოს (ის, რაც ძლიერი/განვითარებული ეკონომიკისთვის არსებითად შემაფერხებელი არ არის შეიძლება დიდ დალად იქცეს განვითარებადი ეკონომიკისათვის, რომლის გამოსწორებას წლები დასჭირდება). შესაბამისად, ვფიქრობთ, რომ კონკურენციის დაცვის თვალსაზრისით, ზედმეტი რეგულირების მექანიზმების შემოღება მოგვცემს უკუეფექტს და შეაფერხებს ეკონომიკის განვითარებას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენ განვადგომთ კვლევას და განვიხილავთ კონკურენციის პოლიტიკის მომხრეთა მოსაზრებებს. აღნიშნული საშუალებას მოგვცემს უფრო ობიექტურად ვიმსჯელოთ სისტემის რეგულირების აკარგანობაზე და შევიშუშაოთ უფრო ფართო და ეფექტიანი რეკომენდაციები (გამოვიტანოთ სწორი დასკვნები).

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. სლავა ფეტელავა, „კონკურენციის თეორია და ანტიმონოპოლიური რეგულირება საქართველოში“ - გამომცემლობა „ლოი“, 2007 წ.
2. ტომას დილორენცო, „ანტიმონოპოლიური რეგულირების წარმოშობა: რიტორიკა და რეალობა“ ჟურნალი „Економическая Политика“ #3, 2017 წ.
3. ალან გრინსპენი „ანტიმონოპოლიური რეგულირება“ ჟურნალი „Економическая Политика“ #3, 2017 წ.
4. კარლ მარქსი, „კაპიტალი-პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა“ საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა 1954 წ.
5. ზაურ თეთრუაშვილი - „ილია ჭავჭავაძე: ჩვენი საქმე საქართველოს ხალხის ცხოვრებაა, მისი გამჯობინება ჩვენი პირველი დაუკანასკნელი სურვილია“ წიგნი I, გორი 2011 წ.
6. ზაურ თეთრუაშვილი - „ილია ჭავჭავაძე: ჩვენი საქმე საქართველოს ხალხის ცხოვრებაა, მისი გამჯობინება ჩვენი პირველი დაუკანასკნელი სურვილია“ წიგნი II, გორი 2012-2014 წწ.
7. ვლადიმერ ფედორინი - „გზა თავისუფლებისაკენ - საუბრები კახა ბენდუქიძესთან“, თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტების გამომცემლობა, თბილისი 2016 წ.
8. როტბარდ მიურეი „Власть и рынок: государство и экономика“-2002 წ.
9. დომინიკ არმენტანო „антитраст против конкуренции“ - 2005 წ.
10. აინ რენდი „დიდი ბიზნესი - ამერიკული საზოგადოების დევნილი უმცირესობა“ ჟურნალი „Неприкосновенный запас“ 2001, 1(15)
11. ილია ჭავჭავაძე - „კახეთის სოფლის მეურნეობა კავშირი“, 1895 წ. 4 ნომბერი
12. ილია ჭავჭავაძე - „სატამოშნო პოლიტიკა ევროპაში, ფრიტრედერობა და პროტექციონობა“, 1887 წ. 10 ივნისი
13. ილია ჭავჭავაძე - „შინაური მიმოხილვა“. 1882 წ. ნომბერი
14. გია ჯანდიერი - „რა უნდა გააკეთოს მთავრობამ ეკონომიკური ზრდის დასაჩქარებლად“, ჟურნალი ტაბულა, 2013 წ. ოქტომბერი, #130
15. გია ჯანდიერი - „ანტი-TRUST“, საქართველო. თავისუფლების ბიბლიოთეკა, კრებული VI. „თავისუფლების მოაზროვნეები“ 2015 წ. ოქტომბერი. <https://burusi.wordpress.com/2010/12/05/jandieri/>
16. <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/3317>
17. http://professorgeradin.blogs.com/professor_geradins_weblog/2005/03/funnyinterestin.html
18. https://royallib.com/read/rothbard_myurrey/vlast_i_rinok_gosudarstvo_i_ekonomika.html#0